

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) ใช้รูปแบบ 2 กลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (The Pretest – Posttest Control Group Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

กลุ่มตัวอย่าง เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยแผนก อายุรกรรม ศัลยกรรม กุมารเวชกรรม สูตินรีเวชกรรม ของโรงพยาบาลบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่มีอายุระหว่าง 25 - 40 ปี จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน กลุ่มควบคุม 20 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการจับคู่ (Matching Pair)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบบันทึกสถานการณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามนัยประยุกต์วัดความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ (MEQ) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าดัชนีความยากของแบบทดสอบเท่ากับ 0.43 และค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.42 และทดสอบค่าความเที่ยงของเครื่องมือด้วยสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.59 ดำเนินการทดลองระหว่างวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 – 20 มีนาคม 2550 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สถิติทดสอบ ที่

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพภายหลังการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ($\bar{X} = 44.85$) สูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ($\bar{X} = 35.20$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ($\bar{X} = 44.85$) สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ($\bar{X} = 34.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่อความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพภายหลังการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพภายหลังการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าก่อนการได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 5) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพได้รับความรู้ตามโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและมีการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทำให้ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงขึ้น สอดคล้อง Biskin and Hoskisson (1977 อ้างถึงใน มกราพันธ์ จุฑะรสก, 2545) ว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถพัฒนาได้จากกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลเชิงจริยธรรม และSwanabrg and Swansbrg (2002)กล่าวไว้ว่า วิธีการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจตามขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจต้องมีการฝึกอบรมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศศี อยู่สุขขี (2544) ว่าพยาบาลวิชาชีพที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการตัดสินใจเป็นเวลา 4 สัปดาห์ มีความสามารถในการตัดสินใจด้านการบริหารสูงขึ้นและผลการศึกษาของ จินตนา พุ่มเพชร (2545) ที่พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางการบริหารของพยาบาลวิชาชีพหลังการจัดอบรมผ่านเว็บเรื่องกระบวนการตัดสินใจสูงกว่าก่อนการอบรม และการใช้แนวคิดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์กหากเป็นการวิจัยเชิงทดลองแล้วหลังการฝึกอบรมแล้วจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น (มกราพันธ์ จุฑะรสก, 2545)

ส่วนความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมจำแนกตามกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม พบว่าภายหลังได้รับการฝึกตามโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พยาบาลวิชาชีพกลุ่มที่ได้รับการฝึกตามโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมจำแนกตามกระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในทุกชั้นตอนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 5) ซึ่งอธิบายได้ว่าโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทำพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการฝึกตามโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมให้มีแนวทางในการคิดพิจารณาในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อการตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น ประกอบกับการที่พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองได้มีโอกาสมาประชุมร่วมกัน โดยนำปัญหาประเด็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรมมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทำให้ได้มุมมองในการตัดสินใจที่กว้างขวางขึ้น รวมทั้งมีการอภิปรายร่วมกันอย่างเป็นระบบส่งผลดีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับ ชัยพร วิชชาวุธ & ชีระพร อุวรรณโณ, 2530 และ ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2542) ที่ว่าวิธีการสอนหรือพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์กนั้นหัวใจของการฝึกอบรมต้องมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนะโดยการอภิปราย ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดและหากบุคคลมีเหตุผลหรือหลักการตัดสินใจที่ดีบุคคลนั้นย่อมใช้เหตุผลนำการกระทำเหตุผลที่ดีย่อมนำไปสู่การกระทำที่ดี (Kohlberg, 1983; Arbuthnot, 1984; Chazan, 1985; ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2540; โกศล มีคุณ, 2543) โปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นได้นำหลักจริยธรรมของวิชาชีพพยาบาล จรรยาบรรณวิชาชีพพยาบาล รวมทั้งมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกให้เห็นคุณค่าของตนเองและพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับการพยาบาล การพยาบาลเป็นความงดงามทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของบุคคลด้วยศิลปะที่เอื้ออาหารและด้วยหลักจริยธรรมที่ดีงาม ในการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วย จึงจำเป็นที่ผู้เป็นพยาบาลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาวิชาชีพ เห็นความสำคัญของหลักจริยธรรม ดำรงตนอยู่ในกรอบจรรยาวิชาชีพ ดังนั้นการปฏิบัติงานของพยาบาลที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องอาศัยคุณค่าของการปฏิบัติงานทางด้านวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับคุณค่าทางจริยธรรม คือ ความเมตตา ความอ่อนโยน ความเอื้ออาทรและการตระหนักในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย ซึ่งจากการประเมินผลการจัดอบรมมีผู้เข้ารับการอบรมได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรให้พยาบาลทุกคนควรได้รับการอบรมในหลักสูตรนี้และจริยธรรมซึมซาบเข้าไปในจิตวิญญาณ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้

2. ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 6) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า โปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นสามารถพัฒนาจริยธรรมได้ซึ่ง Fry (1994) พบว่าการพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลทางจริยธรรม การฝึกไตร่ตรองทางจริยธรรม จะนำไปสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรมต่อประเด็นขัดแย้งต่างๆ ซึ่งความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นความสามารถของบุคคลในการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อตัดสินใจว่า อะไรควรทำและไม่ควรทำในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถพัฒนาได้จากกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับ มกราพันธ์ จุฬารสภ (2545) ว่า การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม คือแนวทางหนึ่งในหลายทางเพื่อการพัฒนาจริยธรรมในบุคคล การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมจัดเป็นจริยธรรมด้านสติปัญญาที่จะนำบุคคลไปสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ส่วนกลุ่มควบคุมที่ปฏิบัติงานตามปกติ นั้น โดยปกติก็จะได้รับการพัฒนาจริยธรรม จากการศึกษาที่ทางโรงพยาบาลบ้านหมี่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดตั้งชมรมจริยธรรม เสี่ยงตามสายบรรยายธรรมะในวันพระ เสี่ยงตามสายเชิญชวนเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการทำสมาธิทุกบ่ายสามโมง การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งพยาบาลวิชาชีพกลุ่มควบคุมก็ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอย่างครอบคลุมและไม่เป็นรูปธรรมขึ้นกับความสนใจส่วนบุคคลด้วย ส่วนใหญ่การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักเป็นจากการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน แสวงหาความช่วยเหลือเมื่อตนเองไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ เช่น ส่งปรึกษางานให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอนามัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Ketefian (1981) พบว่า พยาบาลยังไม่สามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพได้ทั้งหมด แต่เป็นไปตามจรรยาบรรณวิชาชีพได้ประมาณ ร้อยละ 65 เท่านั้น และการศึกษาของ Redman & Fry (1998) เกี่ยวกับการที่พยาบาลต้องเผชิญกับประเด็นข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในหน่วยฟื้นฟูจำนวน 91 ราย พบว่ามีข้อขัดแย้งเชิงจริยธรรมที่ไม่ได้รับการแก้ไขถึงร้อยละ 42 ซึ่งในจำนวนนี้พยาบาลใช้วิธีปรับตัวโดยยอมรับในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือปฏิบัติตามการตัดสินใจโดยบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ปฏิเสธการเข้าร่วมแก้ปัญหาและพาดูหนีปัญหา ในประเทศไทยมีการศึกษาเชิงคุณภาพของ

กาญจนา รักษาติ (2543) ในพยาบาลวิชาชีพหอผู้ป่วยหนักในโรงพยาบาลจังหวัดภาคใต้ 2 แห่ง พบว่าการตัดสินใจเชิงจริยธรรมค่อนข้างหลากหลาย โดยนำหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมาใช้บ้างในบางสถานการณ์รวมทั้งการแสวงหาความช่วยเหลือเมื่อตนเองไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ ในขณะที่เดียวกันยังมีบางสถานการณ์ที่พยาบาลไม่นำหลักจรรยาบรรณวิชาชีพมาใช้แต่จะจัดการจัดการทางอารมณ์ เช่น การระบายความรู้สึก การปลง การทิ้งระยะเวลาออกไป เป็นต้น

กล่าวได้ว่าโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสามารถพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้ ทักษะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่ควรพัฒนาให้กับพยาบาลวิชาชีพทุกคน เพื่อนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมดีงามสมกับความเป็นวิชาชีพที่ต้องอุทิศตนเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ฝ่ายการพยาบาลควรนำโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรพยาบาลทุกแผนกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้มีการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ในแบบสอบอัตนัยประยุกต์ (MEQ) ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานการณ์

1.2 ในการฝึกทักษะความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเพื่อให้พยาบาลมีพัฒนาการของทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้น ในแต่ละโรงพยาบาลควรมีการคัดเลือกตัวแทนพยาบาลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการจริยธรรมของโรงพยาบาล ในการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะให้กับพยาบาลในการตัดสินใจเลือกกระทำหรือไม่กระทำตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในหอผู้ป่วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลระยะยาวถึงความคงอยู่ในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการฝึกทักษะไปแล้ว

2.2 ควรมีการศึกษาลงของโปรแกรมการฝึกทักษะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในพยาบาลระดับอื่น ๆ หรือในหน่วยงานอื่น เช่น โรงพยาบาลศูนย์ หรือโรงพยาบาลชุมชน เป็นต้น